

GNAC (51) *vb impf*

inf gnać (12) (w tym 1 r. błędne znakowanie). ◇ *praes* 1 sg żonę (1). ◇ 3 sg żenie (11); żenie (4), ż(e)nie (7). ◇ 3 pl żoną (1). ◇ *praet* 1 sg m -m gn(a)ł (1). ◇ 3 sg m gnął (9). ◇ 3 pl m pers gnali (5). ◇ *imp* 3 sg niech żenie (2); żenie (1), ż(e)nie (1). ◇ *con* 3 sg m by gnął (3). ◇ *impers praet* gnáno (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) – XVIII w.

1. *Pędzić przed sobą, poganiać; ducere PolAnt, JanStat; minare Vulg, Cn; agere, pellere JanStat, Cn; sequi Vulg; agitare, comminare, prominare Cn (43)*: Będąc Moizefz v świekrá fwego Ietrá/ páłł owce v niego. Iednego czáfu gnał dáleko w pułzczą aż do gory Pańkiew Oreb *BielKron* 28v.

gnać kogo, co (29): *ZapWar* 1503 nr 1948, 1534 nr 2410; A yelly żeby ktho lysthv thakiego nymyal, agnal czo albo myal czo vyanczey nysz na lýfcie sthoy Thedy thaky ma bicz powłczyagnyon przes stharofthą *LibLeg* 6/117; *Leop Ex* 3/1; *UstPraw* Ev, F; *RejZwierz* 107; A gdy łie vprzełpieczyli/ zebrali łie ná nie Rzymiáne rozgromieni/ śćigáli ie/ y tráfilo ná plon kthory gnałi *BielKron* 338v, 310; Niech ślizáwice/ y ćmy niełpędzoné Ich drogi będą: á ony łtrwożoné Anyoł niech żenie. *KochPs* 48; *GrabowSet* H3; *OrzJan* 45; áby ták przerzeczoný naiemnik zapułtu álbo láfu przerzeczoné łwinie álbo wieprze przez łzkody/ álbo obrázy iego mógl gnać. *SarnStat* 671, 670 [2 r.], 676; *KlonWor* 32. *Cf gnać co od czego; co z czego; co na co; co przez co; co za co; co przed kim; co za kim; Zwrot.*

gnać co od czego (1): Iakom ya proszyną [!] swego yaną nyeodbył czerech [!] woloph gdy gye gnał od koph czeladnyk moy marczyn *ZapWar* 1513 nr 2144.

gnać co z czego (2): Nabráł biáłyh y czárnyh owiec, kthore gdy z miałta ku ofiarowanu gnał y patrzył gdzie łie ktora łkłoniła tam bogu nie znaiomemu ofiarowana była *BielŻyw* 25; *MiechGlab* 74.

gnać co na co (2): Iełliby kto chćiał wieprze gnać ná żyr [...] tedy to może vczynić drógą záymuię z obu łtrón drógi ná trzydziełci łokiet. *SarnStat* 676, 1232.

gnać co przez co (3): y okazowal tho Borzoboathi dołtatecznymy wiwodi yłz zidzy v pana Woyewodi thi woli kvpyly. [...] Zidzy ye przelz Corone gnały. *LibLeg* 11/137v; *UstPraw* F; *RejZwierz* 37.

gnać co za co (1): A Moizefz pałł droby Ithroná łwiekra łwego ofiárowniká Midyańłkiego: y gnał droby zá pułzczą *BudBib Ex* 3/1.

gnać co przed kim (1): A przeto do złodzieyłtwá tylko to należy [...] Co przed łobą gnać może y wiełć ná kolełsie. *KlonWor* 4.

gnać co za kim (1): á niemieli wody w wołku/ áni bydłu ktore zá nimi gnano. *Leop* 4.Reg 3/9.

gnać do czego (10): *ZapWar* 1503 nr 1947, 1534 nr 2410; *UstPraw* F; *BielKron* 310; *GostGosp* 108; Y przetóz w obłężeniu wielu mieyłc doznano [...] / że ie kiymi pod mury przymułzano/ gwałtem biiąc ie do łzańców gnano. *OrzJan* 45; *SarnStat* 670 [2 r.], 676, 1239.

gnać w co (2): *KochTr* 13; Lecż zá káżdą nogę Záprzeżono po koniu/ gnano w rozną drogę. *KlonWor* 32.

W charakterystycznych połączeniach: gnać droby, konie, plon (2), stada, łwinie (3), wieprze (4), woły (3), zajem.

Zwroty: »bydło gnać« (2): Aby żaden do Węgier álbo do Słáłká kupi wożić álbo Wołów álbo bydłá gnać [*boves aut iumenta agere JanStat* 72] niezápłáciwłzy cłá przez káżni nie mógl *SarnStat* 1239.

»gnać jako bydło« [szyk zmienny] (2): *RejZwierz* 107; W koło ich zágárnawfzy/ wżyfłtkie poimáli/ Y ták do łwego Krolá iáko bydło gnáli. *KmitaSpit* B2v.

»precz gnać« (1): Złodziey wźiawfzy woły precz gnał *BierEz* G4v.

W przen [co] (2) : Bym łzedł w táiemne pokoioe/ Gdzie bláde ćienie/ Smierć częłto żenie *WisznTr* 27.

gnać do czego (1): Wepchnionym iest/ w cogłębŹe ieźioro/ y w ćienie/ Albo w mieścá/ do ktorých záięte śmierć żenie. *GrabowSet* H3.

a. *Popychać w jakimś kierunku, do czegoś* [kogo, co] (7) : wielkim pędem iáko z gory oná wodá włtecz bieźálá/ [...] iefzeze iá wiátr tym tężey gnał/ pędząc zá niá wodę z brzegu Anglickiego *StryjKron* 26.

gnać do czego (3): Niech wiátrowládný nas Aeolus żenie Do náłzey źemie. *KlonFlis* H4, E4v, F.

gnać czym (1): Tenże rzeki ofuľfa/ y zbieglé łtrumienie Nie wymácánym ponikiem żenie. *KochPs* 165.

Przen: Zachęcać, skłaniać [kogo do kogo, do czego] (2) : [Pan Bóg] znaków też inłycznych nie vżywa/ którými nas do tego żenie/ ábyłmy łie czego wáżyli *OrzJan* 106.

Zwrot: »oślep gnać« (1): Poniewaź tedy zdrad tureckich zewłżąd pełno/ y iuź tu do Polłki wżyfłtek nagłáda: y żadna go rzecz niezátrzymá [...] y owłzem wżyfłtkie rzeczy łá temu przeciwné/ które go oślep do nas żoná *OrzJan* 89.

2. *Gonić, ścigać* (4) :

gnać co (1): Iáki táki woźnicę żoraw z koni zwáli/ A łam wśiadł/ siłá tłumow/ siłá kozłóv gnáli. *KmitaSpit* C2.

gnać do czego [= jak daleko] (3): Item iefłthli zeby thełz thilko yeden człowyek. był we włfy na ten czálł [...] łlyad przygancz, y gnacz do włzi ofzyadly bliźzey *MetrKor* 40/813. *Cf gnać od czego do czego; za kim do czego.*

gnać od czego do czego (1): abowym. then. ktorý goni łlad wiłchey dzyefzyanczi thowarow wkradzyonego, powynyen łam gnacz ze włfyamy. odewłłi dowłfy *MetrKor* 40/813.

gnać za kim do czego (1): yakółł gnano zanymy do mołthv kłamemv zamkv Colodenskyemv. *LibLeg* 11/156v.

3. *Wyganiać, wypędzać* [co z czego] (2) : Nie raz on wielkie wołká z Rułkich kráiołv żenie. *PaprpPan* Z4.

W przen (1) :

Zwrot: »precz gnać« (1): Opádlí duľzę mą/ pełni ochoty Nieprzyiáćiele: ten/ ow/ precz z niey żenie/ Dáry/ co miály z niá trwáć *GrabowSet* Ov.

4. *Zbierać zachłannie, gromadzić dla własnej korzyści* [co] (1) :

Zwrot: »k sobie gnać« (1): Kaźdy drze kto łię nieleni. Włytko tu mnich kłobie zenie Pana Boga niepłnomieue [!]. *RejKup* c2v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Bo Greckie łłowo Ago/ ktore tu Páweł połóżył nie iedno Łáćinikom Arbitror/ á nam domnimam áłbo poczytam znáczy/ ále y owłzem częśćiey známionuie/ żádam ćiągnę/ żonę albo pedzę *BudNT* Kk3.

Synonimy: **1.** pędzić; **2.** naśladować, pędzić, przec, przenaśladować, prześladować, ścigać; **3.** odpędzać, odpierać, spądzać; **4.** garnąć.

Fomacje współrdzenne: dognać, nagnać, obegnać, odeгнаć, ognąć się, pognać, pognać się, przegnać, przyгнаć, rozegnać, wegnać, wyгнаć, wyгнаć się, zagnać, zagnać się, zegnać; gonić, gonić się, dogonić, nagonić, nagonić się, pogonić, przygonić, ugonić, ugonić się, wygonić, zagonić się, zgonić; doganiać, nadganiać, naganiać, obganiać, odganiać, oganiać, oganiać się, podganiać, poganiać, powyganiać, przeganiać, rozganiać, uganiać, uganiać się, wganiać, wyganiać, wyganiać się, zaganiać, zganiać, zwyganiać.

Cf **GNAN**, [**GNANIE**]

MM